

‘Verondiepen zandwinputten is maatwerk’

Het Besluit bodemkwaliteit reguleert het grootschalig gebruik van grond en baggerspecie in diepe zandwinputten onvoldoende. Regels hiervoor moeten worden vastgelegd in een inrichtingsplan waarbij maatwerk is vereist en dat vervolgens is te toetsen en handhaven. Het minder diep maken van zandwinputten met zwaar verontreinigde slib moet stoppen, zo concludeert een commissie van deskundigen.

Voormalige zandwinputten kunnen er idyllisch bijliggen. Een ruime waterpartij, groen omzoomd, met watervogels, zwemmers en hengelaaars. De putten zijn vaak erg diep uitgegraven. Op grote diepte is weinig waterleven. Het ‘verondiepen’ met elders vrijgekomen grond of baggerspecie moet de natuurwaarden vergroten of de plas veiliger maken voor recreanten. Sommigen ervaren deze ‘grootschalige bodemtoepassing’ als een ruwe verstoring van de idylle. Mensen die wonen in de omgeving van de put en grondwater oppompen voor eigen gebruik of voor vee, vrezende aantasting van dat grondwater. Een van de risico’s is uitloging: verontreinigende stoffen die vrijkomen na contact met het oppervlaktewater en zich in het grondwater verspreiden.”

Zo groeide begin dit jaar de maatschappelijke onrust in het Overijsselse Lettele. Een bezorgde boerin legde in een actualiteitenrubriek uit geschrokken te zijn van het bericht dat voor de Lindevelderplas verontreinigde grond gebruikt gaat worden. De dieren op die boerderij drinken namelijk opgepompt grondwater.

Deskundigencommissie

Vanwege de maatschappelijke onrust, ook bij andere zandwinputten, stelde minister Cramer (VROM) een commissie van deskundigen in. Onder voorzitterschap van Lambert Verheijen, dijkgraaf van waterschap Aa en Maas, kreeg de commissie twee maanden de tijd voor een onderzoek naar mogelijke aanpassingen van het Besluit bodemkwaliteit. In de tussentijd ondernamen baggerbedrijven en grondbanken tijdelijk geen nieuwe projecten. Begin juni presenteerde de commissie haar aanbevelingen. Voorzitter Verheijen licht deze toe.

Is de maatschappelijke onrust terecht?

„De commissie vindt van wel. Om twee redenen: er is te weinig bekend over het uitloogkarakter van de grond en baggerspecie die wordt toegepast. Het ontbreekt aan democratische legitimatie. Een toetsbaar en handhaafbaar inrichtingsplan voorafgaand aan de verondieping is nodig. Over een dergelijk plan hebben derden ook iets te zeggen. Ten tweede kleven er veel onzekerheden aan het gebruik van grond en baggerspecie van klasse B in binnendijkse zandwinputten.

Toepassingen van klasse A, licht verontreinigde grond en baggerspecie, is minder risicovol. Daar kan men mee doorgaan.”

De algemene regels in het Besluit bodemkwaliteit voldoen dus niet?

„Nee, de huidige regels voldoen niet. Er worden onvoldoende eisen gesteld aan de kwaliteit van de afdeklaag tussen baggerspecie, waterbodembodem en wateroppervlakte. Daardoor ontstaat teveel kans op uitloging van verontreinigende stoffen. Temeer daar de waarden uit het Besluit bodemkwaliteit onvoldoende waarborg bieden tegen uitloging. Emissiewaarden voor fosfaat en stikstof, stoffen die het water voedselrijker maken, ontbreken.”

Toch vindt de commissie monitoren niet altijd noodzakelijk. Waarom niet?

„Met een doordacht inrichtingsplan is monitoren niet per definitie nodig. In een dergelijk plan is bijvoorbeeld de techniek van het toepassen omschreven, net als de samenstelling van de afdeklaag, de windrichting en waterstromen. Als monitoring in specifieke gevallen wel wenselijk is, wordt dat opgenomen in het inrichtingsplan. Dit is maatwerk en zal per locatie moeten worden bepaald.”

Het rapport noemt een aantal van honderden zandwinputten in het land. Er circuleert ook een aantal van exact 24. Hoe verklaart u deze onduidelijkheid?

De Lindenveldplas bij Lettele (gemeente Deventer) ligt er idyllisch bij. De bodem van de zandwinput wordt verontdiept met licht vervuild slibafval.

Foto: Herman Engbers/ HH

Zandwinput Grote Veenderplas

De Deskundigencommissie ging op werkbezoek bij de Grote Veenderplas, een zandwinput in het werkgebied van Waterschap Vallei & Eem. Vorig jaar ontstond ook rond deze put onrust, waarna het waterschap een hoeveelheid grond weer uit de put liet halen. Een technische werkgroep, waarin ook omwonenden zitting hebben, buigt zich nu over de aanvullende afspraken. Waterschap Vallei & Eem is vergunningverlener en handhaver op grond van het Besluit bodemkwaliteit. De Grote Veenderplas is eigendom van een particuliere natuurbeheerorganisatie die met het verondiepen van de plas de natuurwaarde wil vergroten. Een grondbank levert de bagger en grond aan.

„Er is weinig zicht op de aantallen en dat is een deel van het probleem. De commissie heeft op 13 mei 2009 een hoorzitting gehouden voor betrokkenen. Tijdens die hoorzitting merkte een waterschap op dat verondieping ook plaatsvindt in voormalige dijkdoorbraken. Daarmee schiet het aantal locaties omhoog. Een landelijke inventarisatie van alle locaties zou dan ook nuttig zijn. De provincies zouden daarbij een sturende rol moeten spelen.”

Op de hoorzitting uitten omwonenden hun zorgen over het geringe toezicht op de stortingen van slib of baggerspecie. Kijken bevoegde gezagen voldoende mee?

„De commissie heeft dat niet onderzocht, dus die vraag kan ik niet beantwoorden. Wel is in een inrichtingsplan helder vastgelegd wat wel en niet is toegestaan. Een toezichthouder bij elke verondieping gaat te ver. Er moeten eerder in de keten voldoende garanties zijn. Bij het uitvoeren van de baggerwerkzaamheden moet het bevoegde gezag, waterschap of provincie, letten op de samenstelling van de bagger, zodat er later bij het storten in een zandwinplas geen problemen ontstaan.”

Hoe nu verder?

„Het advies is positief ontvangen. We bevelen aan meer onderzoek te doen naar de onzekerheden rond uitloging, doeltreffende monitoring en maatregelen bij ongewenste effecten op de omgeving. Hoezo...? Binnen twee jaar moet die duidelijkheid er zijn.”

Nadere inlichtingen:

Het rapport van de Deskundigencommissie Zandwinputten is te downloaden op www.vrom.nl, dossier Bodem.

Tekst: Nicoline Elsink

Fietsframe

Omwonenden trokken aan de bel, nadat zij onder meer een fietsframe in het baggerslib hadden waargenomen. „Er was grote bezorgdheid over een mogelijke aantasting van particuliere drinkwaterputten,” vertelt Egbert van 't Oever, hoofd vergunningverlening en handhaving van het waterschap. „Het komen aanrijden van vrachtwagens met laadbakken vol baggerslib joeg ook angst aan.” Van 't Oever was een van de sprekers op de hoorzitting van de Deskundigencommissie. Over de aanbevelingen van de commissie zegt hij: „In 2007 heeft Waterschap Vallei & Eem samen met zes andere waterschappen aanvullende beleidsregels voor het verondiepen van waterplassen opgesteld. De waterschappen deden dat, omdat in het Besluit Bodemkwaliteit geen eisen zijn opgenomen voor nutriënten (voedingsstoffen, red. HH). De commissie blijkt deze beleidsregels nu te omarmen en dat verheugt ons.” In deze regels staat bijvoorbeeld dat overbemeste landbouwgrond niet mag worden gestort in de Grote Veenderplas. De grond die het waterschap er vorig jaar uit liet halen, voldeed aan het Besluit bodemkwaliteit, maar niet aan een nutriëntnorm uit de aanvullende beleidsregels.

Inrichtingsplan

Een andere beleidsregel betreft het opstellen van een inrichtingsplan, een idee dat de Deskundigencommissie Zandwinputten in haar aanbevelingen overnam. Voor de Grote Veenderplas was een inrichtingsplan gemaakt, hoewel dit niet in het Besluit bodemkwaliteit was voorgeschreven. In het inrichtingsplan is beschreven wat voor natuur ('natuurdoeltype') in de plas wordt gerealiseerd. Dit gebeurt in overleg met het waterschap. Op basis van het plan oordeelt het waterschap of de toepassing nuttig en functioneel is. Van 't Oever: „Uiteraard kan onbedoeld een fietsframe in de plas terecht komen. Daarom moet een handhaver ter plekke kijken, zowel op het moment van baggeren als tijdens de storting in de zandwinput. Meldingen van grondbanken worden nagegaan, vrachtbonnen gecontroleerd.” De mogelijkheden van de handhaving zijn echter beperkt. Het storten van bagger en grond duurt soms jaren. In de Grote Veenderplas is maximaal tien jaar uitgetrokken voor het verondiepen met 400.000 kubieke meter licht verontreinigde bagger. Wanneer de bagger buiten het werkgebied van een waterschap wordt betrokken, heeft de handhaver daar geen bevoegdheden. Een eenmaal gestort in de plas is de kwaliteit van de bagger lastig te controleren.”

Aanvullend onderzoek

Het plan voor natuurontwikkeling, zoals omschreven in het inrichtingsplan van de Grote Veenderplas, moet worden gerealiseerd, vindt Waterschap Vallei & Eem nog steeds. Om dit te realiseren is een technische werkgroep opgericht met medewerkers van de provincie Gelderland, de gemeente Ede, het Waterschap Vallei & Eem, omwonenden en de betrokken grondbank. Een adviesbureau stelt een technisch plan van aanpak op, waarin de verdere uitvoering van de verondieping, de handhaving, monitoring en nazorg wordt geregeld. Op kosten van het waterschap, de grondbank en de provincie mogen de omwonenden een technisch specialist inhuren die hun belangen vertegenwoordigt. Het streven is om het technische plan in concept vóór 1 augustus 2009 af te ronden.

Nadere inlichtingen: Yvonne Vlek, communicatieadviseur Waterschap Vallei & Eem, tel. 033-434 63 28, yvlek@wve.nl.